

06.07.2004 HÜRRİYET

Hocaların hocası Fahir İz vefat etti

Türkoloji, dün çok önemli bir hocasını kaybetti. Türk edebiyatı tarihi konusunda dünyanın önde gelen bilim adamlarından olan Prof. Fahir İz, dün İstanbul'da hayata veda etti.

1911 yılında İstanbul'da 'ilmiye' sınıfına mensup bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Fahir İz, İtalyan Okulu ile Galasaray Lisesi'nde okuduktan sonra 1934'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne girdi. Öğrencilik yıllarında Fuad Köprülü ile Reşid Rahmeti Arat gibi, dünyada Türkolojinin kurucularından sayılan büyük bilim adamlarının asistanlığını yaptı ve Türk dilinin en önemli eserlerinden 'Kutadgubilik' isimli kitabın yayın çalışmalarına katıldı.

Almanya'da Tübingen, ABD'de Columbia ve Şikago, Kanada'da Toronto ve Montreal üniversitelerinde profesörlük yaptı. Bir ara İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Müdürlüğü ve RCD Teşkilatı'nın Kültür İşleri Başkanı da olan Prof. İz, 1971'de emekli oldu ve Boğaziçi Üniversitesi'nde Türk edebiyatı dersleri verdi ve aynı üniversitede Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün kurulması için ilk çalışmaları yapanlar arasında yer aldı.

Oxford Üniversitesi'nde bulunduğu sırada Dorothy Rowley ile evlenen Prof. İz, 1986'da 48 yıllık eğitim ve öğretim hayatını kapattı. Prof. Fahir İz, Oxford Üniversitesi tarafından yayınlanan ve bugün hâlâ kullanılan Türkçe-İngilizce ve İngilizce-Türkçe sözlükleri hazırladı. Prof. İz'in 'Eski Türk Edebiyatı'nda Nesir' ve 'Eski Türk Edebiyatı'nda Nazım' adlı kitapları konusunda ana kaynak kabul ediliyor. Prof. İz için 1990 yılında Harvard Üniversitesi tarafından iki cildlik bir armağan hazırlandı.

Prof. Dr. Fahir İz

Değerli edebiyat tarihçisi Prof. Dr. Fahir İz'i, bu yaz kaybettik. Arşivimden Fahir İz dosyasını çıkarıp inceledim. Türkçe konusundaki hassasiyetini bildiğim değerli bir yazarımız 10 Ekim 2000 tarihli bir gazetede ki köşe yazısında, Fahir Bey'i ağabeyi Mahir İz'le karıştırmıştı. Bu yanlış beni hem şaşırtmış, hem de üzmüştü. Ne acıdır ki, bazı kültür adamları, henüz hayatta iken bile isimleri de hizmetleri de unutuluyor. Fahir İz'in vefatı hakkında birkaç gazetede bir iki haber ve yazı çıktı sadece. O kadar... Hürriyet, 6 Temmuz tarihli nüshasında Türkolojinin çok önemli bir hocasını kaybettiğini duyurdu, "Hocaların Hocası" olarak tanımladığı Fahir İz'in dünyanın önde gelen bilim adamlarından olduğu vurgulandı. Zaman ve Türkiye de bu elim kayba geniş yer veren gazeteler arasındaydı. Ömrünü Türk edebiyatına adanmış bir hoca, büyük bir âlim yine günlük telâşemiz ve heyheylerimiz arasında sessiz sedasız bir şekilde aramızdan çekilip gitti.

Mehmet Nuri Yardım

Köklü Bir Eğitim Aldı

Fahir İz, Kadı Külâhizâde es-Seyyid İsmail Abdülhalim Efendi ve Şerife Raife Hanım'ın oğulları olarak 30 Nisan 1911'de İstanbul Fatih'te doğdu. Babası Abdülhalim Efendi (1862-1925) Cumhuriyet'in ilânına kadar Midilli, Balıkesir, Isparta, Medine ve Ankara'da kadılık yaptı, 1923'ten sonra ise Şer'iye, Evkaf Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nda görev aldı. Annesi, Bağdat Kadısı Çelebizâde İbrahim Rüşdü Efendi'nin kızıdır. İlk tahsilini Ankara Sultanisi'nin kısm-ı iptidaisinde tamamladı ve bu sırada Vanlı Seyyid Taha Efendi'den Arapça ve Farsça dersleri aldı. Babasının hastalığı üzerine ailesi İstanbul'a taşındı ve Fahir, orta öğrenimine İtalyan Lisesi'nde başladı. Daha sonra Saint Michel Fransız Lisesi'nde dokuzuncu ve onuncu sınıfları okudu, ardından 1932'de Galatasaray Lisesi'ne geçti. 1933 yılında liseden mezun oldu. 1934'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne girdi ve 1938 yılında burayı bitirdi. Üniversiteye başladığında Arapça, Farsça, İtalyanca ve Fransızca'yı iyi derecede biliyordu. Ailenin altı çocuğundan en küçüğü idi.

Yayımlanan ilk yazısı İslâm Ansiklopedisi'nin II. cildinde (1943) yer alan "Bay" maddesidir. Daha öğrenci iken Fuad Köprülü ve Reşit Rahmeti Arat'ın asistanlığını üstlenen İz, 1936-37 yılında Uygurca Kur'an tercümesi üzerine bir çalışma yaptı. Mezuniyet tezi, aslı Paris'te bulunan Uygurca Mirâc-nâme'dir. Hocası Prof. Rahmeti Arat'ın desteğiyle 1938'de A. von Humbolt bursu ile Almanya'ya gitti, 1939 yılında İkinci Dünya Harbi'nin başlamasıyla yurda döndü. 1941 yılında "Hâmid'in Dili ve Üslûbu" tezi ile doçent oldu. 1943 senesinde, Halide Edib Adıvar ve Dr. Adnan Adıvar'ın aracılığı ile Londra Üniversitesi'nin davetlisi olarak İngiltere'ye gitti. Burada 1943 ile 1948 yılları arasında School of Oriental and African Studies'te (SOAS) hocalık yaptı. Daha sonra Oxford Üniversitesi'nden aldığı çağrı üzerine 1948-49

yıllarını Oxford'da geçirdi. Bu arada Dorothy Rowley'le evlendi. 1950-54 yıllarını tekrar SOAS'ta geçirdi.

1954 yılında İstanbul Üniversitesi'nden aldığı davet üzerine yurda dönen ve profesör olarak göreve başlayan Fahir İz'in 1958'de Tahir adını verdiği bir oğlu dünyaya geldi.

1963'te Tübingen, 1961-62'de New York, 1965-67'de Canada Montreal Üniversitesi'nde misafir profesör olarak dersler ve konferans verdi. Onu 1963-66 yıllarında Türkîyat Enstitüsü Müdürü, 1965-69 yıllarında Regional Cooperation of Development (RCD) teşkilâtının başkanı olarak görüyoruz. 1971 yılında emekliye ayrıldı ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Chicago Üniversitesi'nden aldığı davet üzerine 1971-77 yıllarında bu üniversitede Türk edebiyatı dersleri okuttu. Türkçenin en önemli eserlerinden "Kutadgu Bilig" in yayın çalışmalarına katıldı. Sadece Batı'da değil, Karâçi, İslâmbad, Lahor ve Peşaver gibi Doğu şehirlerinde, Asya'nın önemli kültür merkezlerinde konferanslar verdi.

Fahir İz, 1977'de yurda döndü ve 1977-86 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi'nde Türk dili ve edebiyatı okuttu. Bu üniversitede Türk dili ve edebiyatı bölümünün kurulması için ilk çalışmaları başlatan odur. 1990'da Harvard Üniversitesi, Yakınoğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü tarafından yayımlanan Journal of Turkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları)'nın 14. ve 15. ciltleri, 'Fahir İz Armağanı' olarak öğrencileri Günay Kut ve Gönül Alpay Tekin tarafından ortaklaşa hazırlandı ve düzenlenen bir törenle kendisine sunuldu. Böylelikle hocaya dair ilk anlamlı ve vefalı davranış gösterilmiş oldu. Öz kültürünü bilen, İtalyanca, Fransızca, Almanca ve İngilizceyi iyi derecede bilen Farsça ve Arapçayı da anlayıp konuşan Fahir İz'in eserlerinden, edebiyat camiası yıllardan beri istifade ediyor. Hürriyet Gösteri dergisi, Haziran 1988 tarihli ve 91. sayısında 24 sayfalık bir "Fahir İz" eki çıkardı.

Kütüphanelik İlmî Eserler

Prof. Fahir İz'in Mr. Honey'le birlikte hazırladığı Türkçe-İngilizce Lügat ve A.D. Alderson'la hazırladığı The Concise Turkish Dictionary, Türkçe-İngilizce ve İngilizce-Türkçe biçiminde birkaç baskı yaptı. Bu sözlükler güncelliğini hâlâ koruyor. 1964 yılında yayımlanan "Eski Türk Edebiyatında Nesir" ise Türk edebiyatının Anadolu sahasında başlangıcından itibaren en güzel ve seçkin örneklerini ihtiva eden bir antoloji mahiyetinde. Üç defa basılan eser, üniversitelerdeki edebiyat fakültelerinin kaynak kitapları arasında yer alıyor. İki bölümden oluşan "Eski Türk Edebiyatında Nazım" ise aynı tarzda hazırlanmış olup bütün nazım türlerinin örneklerini içine alıyor. I. Bölüm divan, ikinci bölüm ise mesnevîlere dair. (1966-67) Fahir İz Hoca'nın elliden fazla makalesi The Encyclopedia of Britannica'da yayımlandı. Çeşitli makaleleri İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Türk Dili, Türkîyat Mecmuası, Boğaziçi Üniversitesi Dergisi, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, Tarih ve Toplum ve Erdem der-

08.07.2004 Perşembe ZAMAN GAZETESİ

Hocaların hocası Prof. Fahir İz'le bir çağ kapandı

5 Temmuz'da hayata gözlerini yuman Prof. Dr. Fahir İz'in babası, Midilli Kadısı Külâhizade es-Seyyid Abdülhalim Efendi ve Şerife Raife Hanım'ın oğulları olarak 1911'de İstanbul'da doğdu.

Annesi, Bağdat Kadısı Çelebizade İbrahim Rüşdü Efendi'nin kızıdır. Ailenin altı çocuğundan en küçüğü olan Fahir İz'e büyük ablası her hususta annelik etmiştir. Babası öldüğünde on dört yaşlarında olan Fahir İz'e ağabeyi Mahir İz de babalık etmiştir.

Fahir İz, İtalyan okulunu bitirdi. Saint Michel Fransız Lisesi'nde dokuzuncu ve onuncu sınıfları okuduktan sonra Galatasaray Lisesi'ne geçti. 1934 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne girdi. Daha öğrenci iken Fuad Köprülü ve Reşit Rahmeti Arat'ın asistanlığını yapan İz, 1936-37 yılında Uygurca Kur'an tercümesi üzerine bir travay hazırladı. Aslı Paris'te bulunan Uygurca Mirâc-nâme, mezuniyet tezidir. 1938'de A. von Humbolt bursu ile Almanya'ya giden İz, 1939 yılında savaşın patlaması üzerine yurda döndü. 1941 yılında Hâmid'in Dili ve Üslûbu çalışması ile doçent oldu. 1943 yılında, Londra Üniversitesi School of Oriental and African Studies'e (SOAS) gitti. Burada beş yıl hocalık yaptıktan sonra Oxford Üniversitesi'nden aldığı davet üzerine 1948-49 yıllarını Oxford'da geçirdi. Bu arada Dorothy Rowley'le evlendi. 1950-54 yıllarını tekrar SOAS'ta geçirdi. 1954 yılında İstanbul Üniversitesi'nden aldığı davet üzerine yurda döndü ve profesör olarak göreve başladı. 1958'de Tahir adını verdikleri bir oğlu dünyaya geldi. 1963'te Tübingen, 1961- 62'de New York, 1965-67'de Canada Montreal Üniversitesi'nde misafir profesör olarak dersler ve konferanslar verdi. 1963-66 yıllarında Türkiyat Enstitüsü Müdürlüğü, 1965- 69 yıllarında Regional Cooperation of Development (RCD) teşkilâtının başkanlığını yaptı. 1971 yılında emekliye ayrıldı ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Şikago Üniversitesi'nden aldığı davet üzerine 1971-77 yıllarında bu üniversitede Türk edebiyatı dersleri verdi. 1977'de yurda dönen İz, 1977-86 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi'nde Türk dili ve edebiyatı okuttu. Üniversitemizde Türk dili ve edebiyatı bölümünün kurulması için ilk çalışmaları başlattı.

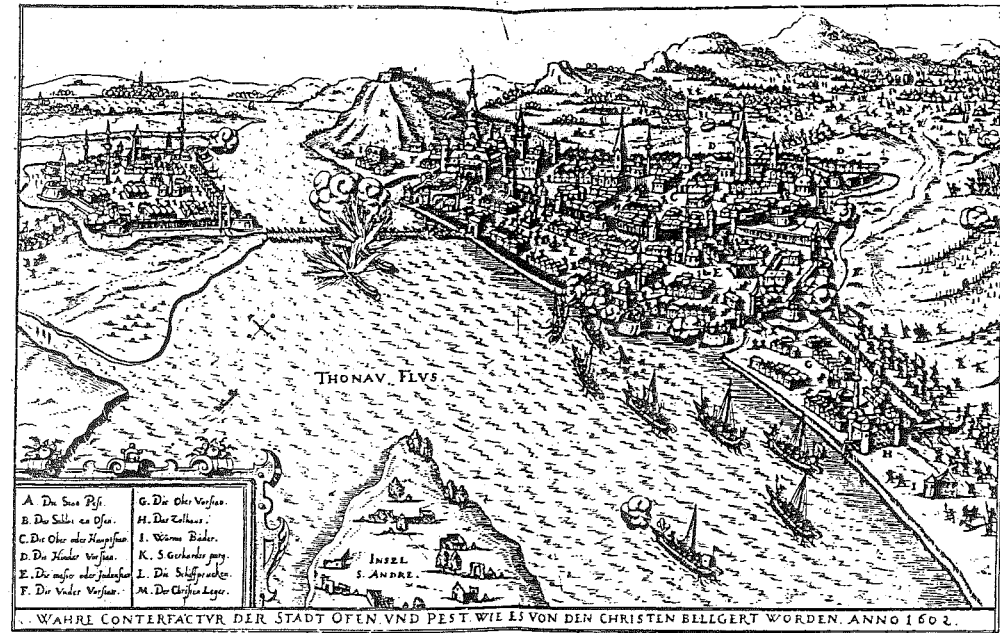
1990 yılında Harvard Üniversitesi, Yakındoğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nce yayımlanan Journal of Turkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları)'nın 14. ve 15. ciltleri, 'Fahir İz Armağanı' olarak hazırlandı ve bir törenle kendisine sunuldu.

Sevgili Hocam için duygularımı dile getirmem mümkün değil. Ama kısaca bana ve bütün öğrencilerine akademik olmanın ilkelerini, sorumluluğu, hoca-öğrenci ilişkisini, tevazuu, sevgi ve saygıyı öğretti. Onunla birlikte bir çağ kapandı. Kültürüne bağlı, İtalyanca, Fransızca, Almanca, İngilizceyi ana dili gibi bilen Farsça ve Arapçayı konuşup anlayan hocam, bir İstanbul efendisi ve bir Batılıydı. Ben ve öğrencileri onus candan sevdik. Bu sevgi ve aziz hatırası kalbimizde daima öyle kalacaktır.

Fahir İz'le Söyleşi

“Bilim Adamının Görevi,
Her Soruna Açık Seçik
Açıklamalar Getirmektir”

GÜNAY KUT

Buda ve Peşt'in daha sonraki yıllarda Hıristiyanlarca kuşatılması. Kaynak: Ortelius, Hieronymus, Chronologia oder historische Beschreibung aller Kriegsempörungen... mit den Türcken... geschehen, Nürnberg 1620.

beyi olarak kaledé mahsur kalan dedesinden edinmiştir. Buna ilâveten “kâfirlerin tarih kitaplarından” (muhtemelen özellikle de Istvanffy'nin Rengi Hungarici Historia'sından) yararlanmıştı. Peçevi olayların ön hikâyesini anlatır, -sonuçlarından dost Fransa Kralı'nın padişahı haberdar etmiş olduğu- Speyer Reichstag'ını bilmekteydi ve Alman Prensleri arasındaki Fransız taraftarlarının bu girişimi önleme çabasından söz eder. Fakat sonuçta bütün “dük köpekleri ve Prens ve Kral olan köpekler” (ki bu ifade Osmanlıca'da şöyle kafiyesizdir: “Cümle herseger ve begler ve kral olan seğler”), her biri gücü yettiğince, 100 binden fazla adama dönüşen bir ordunun toplanmasına katılmış. Fransızların bir elçisinin haber vermesi üzerine, Bosna Sancakbeyi Ulema Paşa hemen Buda'ya gönderilmiş. Rumeli Beylerbeyi'ne de kuvvetlerini Sofya'da toplaması emredilmiş.

Semendire / Smederovo Beyi Dukakinzade Mehmed, Pozega Beyi Yahya-paşazade Mehmedoğlu Arslan Bey, Köstendil Beyi Hızır Bey, Klis Beyi Murad Bey ve Alacahisar (bugünkü Yugoslavya'nın Krüševac') Beyi, Ulema Paşa ile birlikte Buda'ya sevk edildi. Yenicilerin kumandan vekili (segbânba-

şı) adamlarının üçbinyle Peşte'ye gitmişti. Kalenin topa tutulmasında kâfirlerin var güçleriyle hücum ettiği ve hiçbirinin kaleye giremediği anlatılır. Ancak Karahersekoglu ile ilgili hikâyesinin hiç de öyle olmadığı da Peçevi'nin yazdıkları arasında. Elbette Almanların kampı, hele kumandanlarının çadırı, Türk toplarını menzili dışında bulunuyormuş. Doğrusu, komutanların nafile taarruz üzerine başkumandanları “Brandeburski Herseği köpek Yua-kim”in yanında toplandığı ve ricata karar verdiği biçimindeymiş.

Elektör Prens II. Joachim Türk kaynaklarında “Hersekoglu” (Dükün oğlu) ya da daha da kesin bir tanımla “Karahersek” (Kara Dük) olarak geçer. Bu tanım, tüm Brandenburg süvarilerinin kuşandığı ve pırıl pırıl ışıldayan siyah zırhdan dolayı ona bu adı takan Macarlara aittir. □

¹ “Kanuni Sultan Süleyman'ın Almanya seferinde Alman ordularının başkumandanı olarak Joachim'in birinci bölümünün devamı. Tarih ve Toplum, sayı 49, (Ocak 1988).

² Nicolaus Leuthinger: *Scriptores de rebus historibus Marchiae Brandenburg.* 1729, s.174.

³ *Roemischer und königlicher Majestät Mandat/so...zu Speir.* (Roma ve Kraliyet Majestelerinin verdiği yetkiyle/... Speyer'de), Speier 1542. (Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz, Berlin U1 2157/200) s.1.

⁴ Walter Friedensburg: *Kurmarkische Staendekten aus der Zeit Kurfürst Joachims II.* (Elektör Prens II. Joachim'in zamanı ait Prenslük Evrakı). I. Cilt 1535-1550. München 1913, s.161, 193 vd.

⁵ Martin Luther: *Werke.* Kritische Gesamtausgabe. (Martin Luther: Eserleri. Eleştirilmi Toplu Eserleri). 4. Bölüm. Mekruplar, 10. cilt, Weimar 1947.

⁶ Hartmut Bobzin: “Martin Luthers Beitrag zur Kenntnis und Kritik des Islams” (Hartmut Bobzin: Martin Luther'in İslamın bilinmesine ve eleştirisine katkısı), *Neue Zeitschrift für systematische Theologie und Religionsphilosophie*, 27 (1985), 262-289, s.284.

⁷ Seferin seyrine ilişkin ayrıntılar için bak.: Hermann Traut: *Kurfürst Joachim II. von Brandenburg und der Türkenfeldzug vom Jahre 1542* (Hermann Traut: Elektör Prens II. Joachim ve 1542 yılının Türk seferi), 1892. Christian Meyer: “Die Feldhauptmannschaft Joachims II. im Türkenkriege von 1542” (II. Joachim'in 1542 Türk savaşındaki başkumandanlığı), *Zeitschrift für preussische Geschichte und Landeskunde*, 16 (1879), 480-538 ve ayrıca: Otto Clemen: *Zum Türkenfeldzug des Kurfürsten Joachim II. von Brandenburg, 1542*, (Brandenburglu Elektör Prens II. Joachim'in 1542'deki Türk seferi üzerine), *Jahrbuch für Brandenburgische Kirchengeschichte*, 34 (1939), 88-96.

⁸ İbrahim Peçevi: *Tarih*, I. cilt, İstanbul 1866, s.232-238.

⁹ Bostan (Ferdî): *Tarih-i Sultan Süleyman*, Hand-schrift Hist. Osm. 42 der Österreichischen Nationalbibliothek Wien. (Viyana Avusturya Milli Kütüphanesi Tarih El yazmaları No.42).

¹⁰ Mehmed Za'im Cami ei-zevahiri. *Hand-schrift* Hs.or.5961, Blat 302 b der Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz Berlin (Berlin Prusya Kültür Varlığı Devlet Kütüphanesi'nin 5961 sayılı orijinal el yazması, yaprak 302 b).

— Efendim, bizim ülkemizde, özellikle sizin kuşağımızdaki bir profesör genellikle en çok iki dil bilir. Fakat, siz dört dili (İtalyanca, Fransızca, İngilizce ve Almanca'yı) konuşup yazmadaki ustalığınızla tanınıyorsunuz. Bu zemini size hazırlayan etkenleri anlatır mısınız? Ağabeyiniz merhum Mahir İz'in dil öğrenmenizdeki rolü ne idi?

— Kendimi bildim bileli yabancı dillere merakım vardı. İlkokulu Ankara'da bitirdim. O yıl babam hastalandı. Ailece İstanbul'a taşındık. Babam aynı yıl öldü. Mahir ağabeyim benim yabancı dil tutkumu bildiği için, beni İtalyan Lisesi'ne yazdırdı. Ortaokulu orada bitirdim. niçin İtalyan Lisesi diyeceksiniz. Çünkü yabancı okulların en ucuzuydu. Liseyi bir Fransız okulunda okudum. Ağabeyim orada öğretmendi. Bize indirim yaptılar. Son sınıfta sınavla Galatasaray'a geçtim. Liseyi orada bitirdim. Bu okullarda İngilizce'ye de başladım. Fakülteye girince hocam Prof. Rahmeti Arat'ın bulunduğu bir bursla üç yıl yaz tatillerinde Berlin'e gittim. Yabancılar için açılan Almanca kurslarını bitirdim. Fakülteyi bitirince Hükümetçe Almanya'ya gönderildim ve Savaş gıcıkçaya kadar bir yıl kaldım. Ayrıca, ağabeyim benim için bir İngilizce hocası tutmuştu. İngilizce'mi iler-

lettim. Hocam Fuat Köprülü için çeviriler yapabilecek hale geldim. Daha sonra Londra Üniversitesi'nin daveti ve Prof. Halide Edip Adıvar'la Dr. Adnan Adıvar'ın aracılığı ile İngiltere'ye gittim ve yıllarca Londra ve Oxford Üniversitelerinde Türk Dili ve Edebiyatı okut-tum. İşte dört yabancı dilin hikâyesi.

— Siz Oxford'da bulunduğunuz on bir yıl içinde Türkçe-İngilizce, İngilizce-Türkçe çok önemli iki sözlük hazırladınız. Bu sözlükler hâlâ elimizde. Bu sözlükleri kaç yılda ve hangi koşullarda hazırladınız?

— İngiltere'ye gittikten bir yıl kadar sonra Mr. H.C. Hony adında birisi ile tanıştım. Cambridge Üniversitesi'nde Doğu dilleri okumuş. Bir ara konsolosluklarda çalışmış. Genç yaşta emekli olarak İngiltere'nin gününde çiftçilik yapmağa başlamış. Mr. Hony bana, Türkçe'den İngilizce'ye bir sözlük hazırlamak için bir Türk'le çalışmak istediğini söyledi. İşte Türkçe-İngilizce daha sonra İngilizce-Türkçe sözlükler üzerinde yedi yıl süren çalışmalarımız böyle başladı. Bu sözlüklerin bir özelliği var. Her iki dilde de sözcük sayısından çok deyimler üzerinde durduk. Türkçe için Ahmet Rasim, Hüseyin Rahmi, Refik Halit gibi yazarların eserlerini taradık. Ayrı ayrı çalışıyor, sık sık buluşarak notlarımızı karşılaşıyorduk.

— Siz eski Türk edebiyatı Profesörünüz. Fakat bildiğim kadarıyla mezuniyet teziniz eski Türk dilinin önemli yadigarlarından Miracname üzerine doçentlik teziniz de Abdülhak Hamit üzerinedir. Bu konuları seçmeniz sebepleri nelerdir?

— Hocamız Fuat Köprülü ile daha çok eski Türk edebiyatı üzerinde durduk. Yeni Türk Edebiyatı kürsüsünün kurulması daha sonradır. Rahmeti Arat Hocamıza ise, bildiğiniz gibi, genellikle Uygurca, Türk lehçeleri ve Çığatayca ile meşgul olurduk. Uzun yıllar, sonradan yayımladığı *Kutadgu Bilig* ve *Baburname* üzerinde çalıştı. Tek nüshası Paris'te Milli Kütüphane'de olan Uygur harflı Çığatayca *Miracname*'yi mezuniyet tezi olarak bana kendisi verdi. Doçentlik teziniz gelince, savaşın başladığı hafta Almanya'dan döndük. Bizleri hemen askere aldılar. Erzurum'da iki kişi geçirdim. Doçentlik tezi orada, kütüphanelerden uzakta hazırladım. Yalnız Erzurum Lisesi'nin zengin kütüphanesinden yararlandım. Konuyu Rahmeti Bey'le birlikte seçtik. Orada hazırlanabilecek bir konu olsun dedik. “Hâmid'in Dili ve Üslubu” adlı doçentlik tezi böyle meydana geldi.

Bu arada, sizin akıldızdan geçen, fakat sormadığımız bir soruya da cevap vereyim. Niçin doktora yapmadım?